

UZASADNIENIE

Pozwem wniesionym 1 czerwca 2022 r. powódki I. M. i I. S. domagały się zasądzenia od pozwanego Skarbu Państwa – I. (...) w S. odpraw za zwolnienie ze służby w Służbie C.-(...) warunkowane reorganizacją jednostki organizacyjnej, odpowiednio w kwotach 36.673,14 zł i 33.730,02 zł wraz z odsetkami za opóźnienie, w przypadku I. M. od 6 czerwca 2017 r., zaś w przypadku I. S. od 2 czerwca 2017r.

Powódki, szeroko argumentując z powołaniem na orzecznictwo sądów powszechnych i Sądu Najwyższego, wskazywały, że w związku z przyjęciem przez nie propozycji zatrudnienia, a w konsekwencji nawiązaniem stosunku pracy, ich stosunek służbowy ustał, co uzasadnia otrzymanie odprawy przewidzianej przepisami.

Pozwany Skarb Państwa – (...)w S. wniósł o oddalenie powództwa w całości i zasądzenie na jego rzecz kosztów procesu, negując po stronie powodowej prawo do odprawy. Wskazywał, że nawet gdyby przyjąć, że przekształcenie stosunku prawnego łączącego strony odpowiada zwolnieniu ze służby, nie byłoby podstawy prawnej do zasądzenia odprawy i takiemu zasądzeniu sprzeciwiałby się cel świadczenia, którym jest złagodzenie skutków utraty zatrudnienia. Świadczenia tego nie przewiduje bowiem dla wskazanej grupy żaden przepis, przeciwko jego przyznaniu przemawia też cel odprawy – złagodzenie skutków utraty zatrudnienia, do której w tym przypadku nie doszło.

W toku procesu pozwany zakwestionował nadto zasadność dochodzenia odsetek od dat wskazanych w pozwie nawet przy założeniu, iż odprawa byłaby powódkom należna. Zdaniem pozwanego, wymagalność roszczenia objętego pozwem, w myśl art. 455 k.c., nastąpiła dnia następnego po dniu doręczenia pozwu.

Sąd ustalił następujący stan faktyczny:

I. M. była zatrudniona w (...) w S. na podstawie umowy o pracę od 1 listopada 1995 r.

Z dniem 26 maja 2000 r. I. M. uzyskała status funkcjonariusza stałej służby celnej. Służbę pełniła najpierw w (...) w S., a potem w Izbie Celnej w S..

Na dzień 28 lutego 2017 r. I. M. miała stopień młodszego aspiranta celnego i zajmowała stanowisko eksperta służby celnej.

Niesporne , nadto dowód: umowy o pracę - k. 2, 14 cz. B akt osobowych powódki, propozycja mianowania wraz oświadczeniem o jej przyjęciu - k. 48-48v. cz. B akt osobowych powódki, pismo Dyrektora (...) w S. z 24 lutego 2017 r. - k. 241 cz. B akt osobowych powódki.

I. S. (uprzednio nosząca nazwisko S.) była zatrudniona w (...) w S. na podstawie umowy o pracę od 1 lipca 1992 r.

Z dniem 1 lipca 2000 r. I. S. uzyskała status funkcjonariusza stałej służby celnej. Służbę pełniła najpierw w (...) w S., a potem w Izbie Celnej w S..

Na dzień 28 lutego 2017 r. S. miała stopień podkomisarza celnego i zajmowała stanowisko młodszego eksperta służby celnej.

Niesporne , nadto dowód: umowa o pracę - k. 4 cz. B akt osobowych powódki, akt mianowania - k. 61 cz. B akt osobowych powódki, pismo Dyrektora (...) w S. z 24 lutego 2017 r. - k. 243 cz. B akt osobowych powódki.

Od 1 marca 2017 r. I. M. stała się funkcjonariuszem (...) (...) w związku z wejściem w życie ustawy z dnia 16 listopada 2016 r. o Krajowej Administracji Skarbowej oraz ustawy z dnia 16 listopada 2016 r. przepisy wprowadzające ustawę o Krajowej Administracji Skarbowej. Od tej daty I. M. pełniła służbę w (...) w S. realizując obowiązki w (...) (...) w S..

Niesporne , nadto dowód: pismo Dyrektora Izby Celnej w S. z 24 lutego 2017 r. - k.77 (k. 241 cz. B akt osobowych powódki).

Od 1 marca 2017 r. I. S. stała się funkcjonariuszem (...) (...) w związku z wejściem w życie ustawy z dnia 16 listopada 2016 r. o Krajowej Administracji Skarbowej oraz ustawy z dnia 16 listopada 2016 r. przepisy wprowadzające ustawę o Krajowej Administracji Skarbowej. Od tej daty I. M. pełniła służbę w Izbie Administracji Skarbowej w S. realizując obowiązki w Urzędzie (...) w S..

Niesporne , nadto dowód: pismo Dyrektora (...) w S. z 24 lutego 2017 r. – k.83 (k. 241 cz. B akt osobowych powódki).

W maju 2017 r. I. M. otrzymała na podstawie art. 165 ust. 7 ustawy z dnia 16 listopada 2016 r. Przepisy wprowadzające ustawę o Krajowej Administracji Skarbowej propozycję określającą warunki zatrudnienia w ramach korpusu służby cywilnej od 6 czerwca 2017 r. na podstawie umowy o pracę na czas nieokreślony. I. M. zaoferowano pracę na stanowisku eksperta skarbowego w Pierwszym D. Postępowania (...) (...). I. M. przyjęła propozycję 5 czerwca 2017 r.

Niesporne, nadto dowód: propozycja zatrudnienia wraz z oświadczeniem powódki - k.78-79 (k. 246-247 cz. B akt osobowych powódki).

W maju 2017 r. I. S. otrzymała na podstawie art. 165 ust. 7 ustawy z dnia 16 listopada 2016 r. Przepisy wprowadzające ustawę o Krajowej Administracji Skarbowej propozycją określającą warunki zatrudnienia w ramach korpusu służby cywilnej od 1 czerwca 2017 r. na podstawie umowy o pracę na czas nieokreślony. I. S. zaoferowano pracę na stanowisku starszego kontrolera skarbowego w Dziale Postępowania Celnego i Likwidacji Towarów w (...) (...) (...) w S.. I. M. przyjęła propozycję 31 maja 2017 r.

Niesporne , nadto dowód: propozycja zatrudnienia wraz z oświadczeniem powódki - k.84-85 (k. 247-248 cz. B akt osobowych powódki).

Wysokość jednomiesięcznego uposażenia I. M. liczonego jak ekwiwalent za urlop na ostatni dzień służby, tj. na 5 czerwca 2017 r. wynosiła 6.112,19 zł.

Niesporne , a nadto dowód: zaświadczenie – k. 80.

Wysokość jednomiesięcznego uposażenia I. S. liczonego jak ekwiwalent za urlop na ostatni dzień służby, tj. na 30 czerwca 2017 r. wynosiła 5.621,67 zł.

Niesporne , a nadto dowód: zaświadczenie – k. 80.

Pismem z dnia 7 czerwca 2019 r. (doręczonym w dniu 10 czerwca 2019 r.) powódki wystąpiły do dyrektora I. (...) w S. o wydanie świadectw służby i wypłatę odpraw wobec zwolnienia ze służby. W piśmie wskazały, że przyjęte propozycje pracy skutkowały zwolnieniem funkcjonariuszy ze służby co było równoznaczne z rozwiązaniem stosunku służbowego i uzasadniało wypłatę odprawy. Dyrektor (...) w S., nie uczynił zadość żądaniom wydania I. M. i I. S. świadectw służby i wypłaty odpraw.

Niesporne , nadto dowód: pismo powódek wraz z potwierdzeniem odbioru – k. 23-27.

Z dniem 1 lipca 2020 r. I. S. powróciła do służby stałej w Służbie C.-Skarbowej w Izbie Administracji Skarbowej – (...) Urzędzie (...) w S..

Niesporne , nadto dowód: akt mianowania – k. 90 (także w cz. B akt osobowych powódki).

Sąd zważył, co następuje:

Powództwo okazało się zasadne.

Okoliczności faktyczne, w zasadzie niesporne, niemal w całości znajdowały oparcie w dokumentach. Oceniając zgromadzony w niniejszej sprawie materiał dowodowy Sąd nie dopatrywał się żadnych podstaw do kwestionowania wiarygodności i mocy dowodowej dokumentów urzędowych i prywatnych powołanych w ustaleniach stanu faktycznego. Zważyć bowiem należało, że żadna ze stron nie wniosła zarzutów co do autentyczności i wiarygodności ww. dokumentów, a Sąd z urzędu nie dostrzegł żadnych śladów podrobienia, przerobienia czy innej ingerencji.

Spornym w sprawie pozostawało, czy przewidziane przepisami przekształcenie stosunku służby w stosunek pracy pozostaje tożsame z wygaśnięciem służby, a dalej czy rodzi konieczność wypłacenia ucywilnionemu funkcjonariuszowi odprawy. Podobne spory od 2017 r. są masowo rozpoznawane przez sądy powszechne, przy czym orzecznictwo jest niejednolite. O ile bowiem raczej powszechnie przyjmuje się już obecnie, zwłaszcza po kolejnych orzeczeniach Sądu Najwyższego, że dochodzi do wygaśnięcia więzi administracyjnoprawnej (stosunku służbowego) wskutek jednostronnej w istocie decyzji, o tyle zgodności tej brak w zakresie uprawnień ucywilnionych funkcjonariuszy.

Spory, o jakich mowa, warunkowane są zmianą przepisów prawa, do której doszło 1 marca 2017 r. Wskutek tej zmiany nastąpiło połączenie organów celnych, skarbowych i podatkowych w jedną strukturę organizacyjną – Krajową Administrację Skarbową (KAS). Połączenie to dokonane zostało na podstawie dwóch ustaw z dnia 16 listopada 2016 r.: Przepisy wprowadzające ustawę o Krajowej Administracji Skarbowej (Dz.U. 2016. 1948 z późn.zm), zwanej dalej ustawą wprowadzającą i ustawy o Krajowej Administracji Skarbowej (Dz. U. 2016. 1947 z późn. zm.), zwanej dalej ustawą o KAS. Wołą ustawodawcy izby skarbowe stały się izbami administracji skarbowej (art. 160 ust. 2 ustawy wprowadzającej), które uległy połączeniu z izbami celnymi i urzędami kontroli skarbowej mającymi siedziby w tym samym województwie (art. 160 ust. 4 ustawy wprowadzającej).

Pracownicy zatrudnieni w łączących się podmiotach i funkcjonariusze pełniący w nich służbę zachowali po 1 marca 2017 r. ciągłość pracy i służby, przy czym funkcjonariusze celni stali się funkcjonariuszami (...)(...) pełniącymi służbę w jednostkach KAS (art. 165 ust. 3 ustawy wprowadzającej). Mieli oni do 28 lutego 2017 r. otrzymać pisemną informację o miejscu wykonywania obowiązków służbowych, jeśli to ulegało zmianie (art. 165 ust. 6 ustawy wprowadzającej). Ciągłość służby i zatrudnienia miała charakter okresowy. Pracownicy i funkcjonariusze mogli do 31 maja 2017 r. otrzymać pisemną propozycję określającą nowe warunki zatrudnienia albo pełnienia służby, uwzględniającą posiadane kwalifikacje, przebieg dotychczasowej pracy/służby i dotychczasowe miejsce zamieszkania (art. 165 ust. 7 ustawy wprowadzającej). Złożenie takiej propozycji nie było jednak obligatoryjne, co wynikało z powołanego dalej art. 170 ust. 1 pkt 1 ustawy wprowadzającej. Zgodnie z art. 170 ust. 2 ustawy wprowadzającej pracownik lub funkcjonariusz, który otrzymał propozycję zatrudnienia albo pełnienia służby, miał 14 dni na złożenie oświadczenia o jej przyjęciu lub odmowie (za którą uważało się również niezłożenie oświadczenia).

Stosunki pracy osób zatrudnionych w jednostkach KAS oraz stosunki służbowe osób pełniących służbę w tych jednostkach wygasły:

- 1) z dniem 31 sierpnia 2017 r., jeżeli osoby te w terminie do 31 maja 2017 r. nie otrzymały pisemnej propozycji określającej nowe warunki zatrudnienia albo pełnienia służby;
- 2) po upływie 3 miesięcy, licząc od miesiąca następującego po miesiącu, w którym pracownik albo funkcjonariusz złożył oświadczenie o odmowie przyjęcia propozycji zatrudnienia albo pełnienia służby, jednak nie później niż 31 sierpnia 2017 r. (art. 170 ust. 1 ustawy wprowadzającej). Wygaśnięcie stosunku służbowego funkcjonariusza traktowane było jak zwolnienie ze służby (art. 170 ust. 3 ustawy wprowadzającej).

Przyjęcie propozycji zatrudnienia albo pełnienia służby skutkowało przekształceniem z dniem określonym w propozycji istniejących stosunków odpowiednio w stosunek pracy albo służby w Służbie (...), na podstawie umowy o pracę na czas nieokreślony albo określony, mianowania do służby przygotowawczej albo służby stałej (art. 171 ust. 1 ustawy wprowadzającej).

Powódki, co bezsporne, przyjęły propozycję zatrudnienia w ramach stosunku pracy, co oznacza, że ich stosunek służbowy uległ, stosując wyrażenie zastosowane przez ustawodawcę, przekształceniu w stosunek pracy na podstawie art. 171 ust. 1 ustawy wprowadzającej.

Przepisy ustawy wprowadzającej nie przewidują świadczeń pieniężnych z tytułu zakończenia służby dla funkcjonariuszy, którzy stali się pracownikami Krajowej Administracji Skarbowej, tzn. nie obejmują żadnych regulacji w tym zakresie – ani przyznających ani wyłączających określone świadczenia. W orzecznictwie sądów powszechnych pojawiała się różna podstawa prawna odprawy dla funkcjonariuszy, których stosunki służbowe uległy zakończeniu w związku z przeprowadzoną w 2017 r. reformą. Wątpliwości pojawiające się w praktyce orzeczniczej rozwiązał Sąd Najwyższy w uchwale z 6 lutego 2024 r. w sprawie III PZP 2/23, stając na stanowisku, że funkcjonariuszowi służby celnej, który zgodnie z art. 165 ust. 3 ustawy z dnia 16 listopada 2016 r. - Przepisy wprowadzające ustawę o Krajowej Administracji Skarbowej (Dz. U. z 2016 r. poz. 1948) stał się funkcjonariuszem Służby (...) pełniącym służbę w jednostkach Krajowej Administracji Skarbowej i który następnie przyjął propozycję, o jakiej mowa w art. 165 ust. 7 tej ustawy, określającą nowe warunki zatrudnienia na podstawie umowy o pracę, stając się zgodnie z art. 171 ust. 1 wyżej wymienionej ustawy pracownikiem zatrudnionym w Krajowej Administracji Skarbowej na podstawie umowy o pracę, przysługuje - w związku z zakończeniem służby - prawo do odprawy pieniężnej (art. 163 ust. 4 ustawy z dnia 27 sierpnia 2009 r. o Służbie Celnej, tekst jedn.: Dz. U. z 2016 r. poz. 1799 z późn. zm., w związku ze stosowanym odpowiednio art. 170 ust. 1, 3 i 4 Przepisów wprowadzających ustawę o Krajowej Administracji Skarbowej).

W uzasadnieniu swojego poglądu Sąd Najwyższy odwołując się do dotychczasowego dorobku orzecznictwa, podzielił argumentację Sądu Najwyższego zaprezentowaną w uchwale wydanej w sprawie III PZP 7/19, w szczególności to, że w 2017 r. funkcjonariusze nie mieli wpływu na byt stosunku służbowego nie mogąc zapobiec ustaniu tego stosunku (z wyjątkiem oczywiście sytuacji, gdy dostali propozycję pozostawania w służbie). Od ich decyzji, o ile dostali propozycję zatrudnienia, zależało jedynie nawiązanie stosunku pracy. Jednak niezależnie od tego, czy propozycję przyjęli czy nie, tracili status funkcjonariuszy.

Sąd Najwyższy wskazał nadto, że prawodawca nie może zadekretować mocą ustawy zmiany stosunku służbowego w stosunek pracy, bo sprzeciwia się temu zasada swobody nawiązania stosunku pracy oparta na wolnej woli zatrudnianego (art. 11 k.p.), zaś administracja celno-skarbowa nie może dowolnie przekształcić stosunku służbowego funkcjonariusza, skoro zmiana stosunku służby jest materią ściśle określoną w pragmatyce służbowej. Sąd Najwyższy podkreślił konieczność odróżnienia stosunku pracy będącego stosunkiem prawa prywatnego (cywilnego) i administracyjnoprawnego stosunku służby funkcjonariusza służby celno-skarbowej wskazując, że kierowana do funkcjonariusza propozycja zatrudnienia pracowniczego jest działaniem w sferze prawa cywilnego (pracy). Uznanie, że zawierając umowę o pracę strony stosunku służbowego jednocześnie przyjmują, iż ulega zakończeniu dotychczasowy administracyjnoprawny stosunek służbowy funkcjonariusza (...) (...) nie oznacza, iż dochodzi do przekształcenia stosunku, a jedynie, że jeden stosunek ulega zakończeniu, a strony zawierają nowy (stosunek pracy). Trzeba tak przyjąć dlatego, że wskazana zmiana ma u podstaw ukształtowaną ustawą alternatywę przyjęcia propozycji zatrudnienia na podstawie umowy o pracę a wygaśnięcia stosunku służbowego (inaczej niż w art. 174 ustawy o KAS). Pomimo ciągłości wykonywania czynności w ramach Krajowej Administracji Skarbowej nie ma ciągłości stosunku, na podstawie którego są one wykonywane. Następuje zmiana drugiej strony stosunku (Skarb Państwa nie jest pracodawcą) oraz zasadniczo zmienia się zakres podporządkowania, treść praw i obowiązków wykonującego czynności w relacji do poprzedniego podporządkowania w służbie oraz do praw i obowiązków funkcjonariusza. Nawiązanie stosunku pracy skutkuje jednocześnie ustaniem stosunku służby i winno być traktowane jako zwolnienie z niej, gdyż w istocie koniec bytu wskazanego stosunku nie jest zależny od woli funkcjonariusza. Jest jednostronną decyzją drugiej strony o tym, czy i jaki stosunek zostanie dotychczasowemu funkcjonariuszowi zaproponowany.

Dalej, Sąd Najwyższy, podkreślił, że bez wątpienia przyjęcie przez funkcjonariusza (...) (...) propozycji zatrudnienia pracowniczego w ramach KAS wywołuje dwa powiązane ze sobą, lecz odrębne skutki. Po pierwsze, wywołuje ono skutek w postaci wygaśnięcia stosunku służbowego funkcjonariusza. Tym samym, skutek ten jest tożsamy, jak w przypadku nieprzyjęcia lub niezaproponowania funkcjonariuszowi w wyznaczonym terminie nowych warunków

zatrudnienia, co powoduje, że funkcjonariusz ma prawo do wydania mu świadectwa służby, zgodnie z uchwałą w sprawie III PZP 7/19. Po drugie, w wyniku przyjęcia zaproponowanych warunków zatrudnienia na podstawie umowy o pracę zostaje nawiązany nowy stosunek pracy pomiędzy KAS, a byłym już funkcjonariuszem, a obecnie pracownikiem (...)(...). Jak słusznie wskazywano w orzecznictwie Sądu Najwyższego, jedynie ten drugi skutek uzależniony jest od woli funkcjonariusza. Skutek w postaci wygaśnięcia stosunku służbowego następuje natomiast z mocy prawa, w istocie bez względu na wolę kontynuowania zatrudnienia w formie pracowniczej przez funkcjonariusza.

Nie można zgodzić się ze stanowiskiem, że skoro funkcjonariusz nawiązuje stosunek pracy w ramach Krajowej Administracji Skarbowej, to jego sytuacja jest jakościowo lepsza od sytuacji funkcjonariusza, który odrzucił przedstawioną mu propozycję. Sytuacja tych dwóch funkcjonariuszy jest analogiczna w zakresie wygaśnięcia stosunku służbowego, zarówno jeden, jak i drugi tracą swój status funkcjonariusza (...) (...), a w konsekwencji związane z nim przywileje (jak również obowiązki). Kwestia ta nie może być bagatelizowana, pamiętać bowiem należy, że stosunek służby jest stosunkiem prawnym o szczególnym charakterze, powiązany z pewnymi doniosłymi obowiązkami, ale gwarantującym równocześnie pewne szczególne uprawnienia (o różnym charakterze - wynagrodzeniowym, emerytalnym, zaopatrzeniowym, czy związanym z posiadaniem stopnia służbowego oraz stabilnością zatrudnienia). W momencie wygaśnięcia stosunku służbowego funkcjonariusz jest tych uprawnień pozbawiany, w dodatku wbrew pewnemu zobowiązaniu państwa, które gwarantowało funkcjonariuszowi stabilizację i w zasadzie dożywotnią możliwość korzystania z uprawnień związanych z pełnioną przez niego służbą. Nie ma przy tym znaczenia, czy po tym wygaśnięciu stosunku służbowego, nawiązywany jest z byłym już funkcjonariuszem stosunek pracy w ramach KAS, czy też zmuszony on jest poszukiwać innej pracy. Wygaśnięcie stosunku służbowego i utrata uprawnień stają się bowiem faktem, zaproponowanie zatrudnienia pracowniczego naturalnie pomniejsza negatywne skutki ekonomiczne po stronie funkcjonariusza, powoduje, że nie musi on poszukiwać zatrudnienia, jednak nie powoduje przywrócenia uprawnień związanych ze stosunkiem służbowym. Należy przy tym wyraźnie podkreślić, że w orzecznictwie Sądu Najwyższego akcentuje się ponadto, że odprawa w służbach mundurowych ma charakter gratyfikacji za wieloletnią służbę dla Rzeczypospolitej Polskiej (zob. wyrok Sądu Najwyższego z 9 grudnia 2015 r., I PK 1/15, LEX nr 1959540). Ustawodawca niestety nie dostrzegł wskazanych powyżej skutków zaproponowania i przyjęcia przez funkcjonariusza zatrudnienia na podstawie umowy o pracę na tyle wyraźnie, by przewidzieć *expressis verbis* prawo do odprawy w tego rodzaju sytuacjach, nie oznacza to jednak, że prawo takie nie przysługuje. Jest to bowiem przypadek, w którym pewna luka legislacyjna może zostać wypełniona przez sięgnięcie do innych (niż językowa) metod wykładni. A w tym akurat przypadku, zarówno wykładnia systemowa, jak i wykładnia celowościowa dokonywane w oparciu o treść przepisów ustaw wprowadzających KAS, jak również uchylanej ustawy o Służbie Celnej, czy w końcu art. 64 ust. 2 Konstytucji RP pozwalają na przyjęcie, że w przypadku wygaśnięcia stosunku służbowego funkcjonariusza (...) (...), a następnie nawiązania z nim stosunku pracy na podstawie umowy o pracę zawartą z tą Służbą funkcjonariuszowi przysługuje również odprawa pieniężna na podstawie art. 163 ust. 4 ustawy o Służbie Celnej w związku ze stosowanym odpowiednio art. 170 ust. 1, 3 i 4 p.w.KAS. Warto bowiem zauważyć, że sytuacja takiego funkcjonariusza nie może być gorsza od sytuacji funkcjonariusza, którego stosunek służbowy wygasł wobec niezaproponowania lub odrzucenia zatrudnienia w formie pracowniczej, podczas gdy obaj Ci funkcjonariusze tracą swój status funkcjonariusza oraz związane z nim uprawnienia. Sam fakt nawiązania stosunku pracowniczego ze KAS nie "polepsza" sytuacji byłego funkcjonariusza na tyle, aby uznać, że wyłącza prawo do odprawy. Wskazać bowiem należy, że jego sytuacja nie różni się zasadniczo od sytuacji funkcjonariusza, który przed wygaśnięciem stosunku służbowego znalazł nową pracę i nawiązał stosunek pracy bezpośrednio po wygaśnięciu stosunku służbowego, a przecież w tym drugim przypadku przysługiwała by mu odprawa na podstawie art. 170 ust. 4 p.w.KAS.

Zgodnie z art. 163 ust. 4 uchylonej ustawy o Służbie Celnej funkcjonariuszowi służby stałej, zwolnionemu ze służby w związku ze zniesieniem lub reorganizacją jednostki organizacyjnej, przysługuje odprawa na zasadach i w wysokości określonych w ust. 1-3 tego artykułu. Przepis ten odnosi się bezpośrednio do zniesienia lub reorganizacji jednostki organizacyjnej, nie zaś do likwidacji i przekształcenia całej (...), nie budzi jednak wątpliwości Sądu Najwyższego, że w takiej sytuacji, jak będąca podstawą dla rozpatrywanego zagadnienia prawnego, do funkcjonariusza per analogiam znajdzie odpowiednie zastosowanie art. 170 ust. 4 p.w.KAS, który przyznaje świadczenia należne w związku ze zniesieniem lub reorganizacją jednostki w rozumieniu ustawy o Służbie Celnej. Wynika to ze wskazanego

powyżej faktu tożsamości sytuacji funkcjonariusza, którego stosunek służbowy wygasł z uwagi na nieprzyjęcie zaproponowanych warunków, jak również z uwagi na ich przyjęcie i nawiązanie w miejsce wygasłego stosunku służbowego, stosunku pracy. Tym samym funkcjonariuszowi należna jest odprawa na podstawie art. 163 ust. 4 ustawy o Służbie Celnej.

Jedynie marginalnie należy zaznaczyć, że Sąd orzekający w niniejszej sprawie nie podziela kategorycznego poglądu wyrażonego w orzecznictwie o niemożności uznania za podstawę prawną odprawy dla ucywilnionego funkcjonariusza art. 250 ust. 4 ustawy o KAS. Zgodnie z tym przepisem funkcjonariuszowi zwolnionemu ze służby w związku ze zniesieniem lub reorganizacją jednostki organizacyjnej KAS, przysługuje odprawa na zasadach i w wysokości określonych w ust. 1-3 tj. odprawa w wysokości trzymiesięcznego uposażenia zwiększona o 20% miesięcznego uposażenia za każdy pełny rok pełnienia służby ponad 5 lat nieprzerwanej służby (do której wlicza się zakończone okresy służby lub zatrudnienia oraz inne okresy, jeżeli na podstawie odrębnych przepisów podlegają one wliczeniu do okresu pracy, od którego zależą uprawnienia pracownicze), nie więcej niż do wysokości sześciomiesięcznego uposażenia. Jest ona liczona jak ekwiwalent pieniężny za urlop wypoczynkowy na zasadach określonych w przepisach wydanych na podstawie art. 173 Kodeksu pracy. W art. 250 ust. 4 ustawy o KAS warunkiem odprawy jest zniesienie lub reorganizacja jednostki organizacyjnej KAS. W ocenie sądu masowe zmiany kadrowe, bo do takich w istocie doszło, o czym świadczy liczba sporów sądowych, odpowiada pojęciu reorganizacji. Stąd art. 250 ust. 4 ustawy o KAS może, zdaniem sądu orzekającego, mógłby stanowić podstawę wypłaty odpraw dla funkcjonariuszy, którzy wskutek reformy z 2017 r. utracili ten status.

Skoro zgodnie z art. 170 ust. 3 ustawy wprowadzającej wygaśnięcie stosunku służbowego funkcjonariusza wskutek nieotrzymania lub nieprzyjęcia propozycji zatrudnienia traktowane jest jak zwolnienie ze służby, to w przypadku tego funkcjonariusza art. 250 ust. 4 ustawy o KAS może znaleźć zastosowanie. Zdaniem sądu nie może stanowić tu przeszkody fakt, iż zakończenie stosunku służbowego nastąpiło na podstawie regulacji zawartych w przepisach wprowadzających, gdy doszło do niego już w okresie obowiązywania ustawy o KAS.

Prowadzenie szerszego wywodu prawnego co do możliwej alternatywnej podstawy prawnej zgłoszonych w pozwie roszczeń, w świetle jednoznacznego poglądu Sądu Najwyższego wyrażonego w przywołanej uchwale z dnia 6 lutego 2024 r. w sprawie III PZP 2/23, jawi się w ocenie Sądu jako zbyteczne dla celów niniejszego uzasadnienia i odwracające uwagę do istoty sporu toczzonego przez strony.

Powódki zatem mają prawo do dochodzonego świadczenia. Za odmówieniem im prawa do odprawy nie może przemawiać fakt, że kontynuowały one aktywność zawodową w Krajowej Administracji Skarbowej, choć na innej niż wcześniej podstawie. W ustawie wprowadzającej zawarto regulacje prowadzące w praktyce do masowych zwolnień ze służby. Nie zostały określone mierzalne kryteria wyboru osób mających nadal wykonywać czynności w ramach Krajowej Administracji Skarbowej (sformułowane w art. 165 ust. 7 były zbyt ogólne) ani zasad proponowania danego rodzaju stosunku. Ustawodawca posłużył się pojęciami wygaśnięcia i przekształcenia stosunku służbowego dla jednostronnych w istocie decyzji drugiej strony tego stosunku (wcześniej w ustawie o Służbie Celnej wygaśnięcie warunkowała nie wola tej strony, a śmierć funkcjonariusza lub niezgłoszenie się przez niego w określonych wypadkach do pełnienia służby). Doszło do zmiany sytuacji prawnej wielu funkcjonariuszy. Ustawodawca nie wyłączył w sposób wyraźny prawa do odprawy co do żadnej z grup objętych zmianą. Z tego względu brak podstaw do takiego wyłączenia, co nie oznacza, że sąd nie zauważa różnicy w sytuacji tych, którzy przyjęli propozycję zatrudnienia i tych, którzy jej nie przyjęli lub nawet nie otrzymali, o czym jeszcze dalej. Powyższy pogląd stanowi prokonstytucyjną wykładnię regulacji, na jakiej możliwość wskazał Sąd Najwyższy w wyroku z dnia 27 kwietnia 2022 r. I (...) 64/21 w przypadku pominięcia prawodawczego.

Odprawa w związku z ustaniem stosunku służby nie ma charakteru powszechnego w tym znaczeniu, że nie jest wypłacana zawsze, gdy służba ulega zakończeniu. Jednakże w przypadku różnych służb mundurowych jednostronne rozwiązanie stosunku służbowego funkcjonariusza przez podmiot, w którym pełni on służbę, z przyczyn nieleżących po stronie tego funkcjonariusza skutkuje prawem do odprawy. W przypadku pewnych grup zawodowych, np. policjantów, odprawa jest też wypłacana w przypadku zwolnienia funkcjonariusza w związku z okolicznościami leżącymi po jego

stronie (art. 114 ustawy z dnia 6 kwietnia 1990 r. o Policji), w przypadku funkcjonariuszy Służby Więziennej przy przejściu do innej służby państwowej (art. 99 ust. 1 w zw. z art. 96 ust. 2 pkt 2 ustawy z dnia 9 kwietnia 2010 r. o Służbie Więziennej). Pamiętać trzeba, że jednostronne zakończenie stosunku służbowego przez jednostkę z przyczyn nieleżących po stronie funkcjonariusza wystąpić może w ściśle określonych w ustawie przypadkach. Gdy przypadek ten stanowią zmiany organizacyjne struktur danej służby odprawa przysługuje. Nakazuje to przyjęcie, że wyłączenie prawa do odprawy w przypadku określonej grupy funkcjonariuszy, których służba kończy się z powodu zmian w strukturach tej służby winno mieć charakter wyraźny. Brak takiego jednoznacznego, wyraźnego wyłączenia przemawia za interpretacją na korzyść funkcjonariusza. W przypadku ucywilnionych funkcjonariuszy KAS nie można przyjąć, by zmianę więzi prawnej warunkowały przyczyny leżące po stronie funkcjonariusza pomimo określenia w ustawie związanych z osobą funkcjonariusza przesłanek, od których uzależnione pozostaje złożenie propozycji służby czy zatrudnienia pracowniczego. Jak już bowiem wskazano, kryteria ustawowe są nazbyt ogólne, a przy konkretnych propozycjach zatrudnienia (tak jak u powódek) nie wskazano, co przemawiało za zaoferowaniem zatrudnienia pracowniczego w miejsce służby. Okoliczność, że sytuacja funkcjonariuszy ucywilnionych pozostawała inna niż tych, którzy definitywnie zaprzestali wykonywanie zadań w strukturach KAS wobec nieotrzymania propozycji albo jej nieprzyjęcia, nie może przemawiać za nieprzyznaniem tym pierwszym prawa do odprawy.

Przepisy ustaw dotyczących różnych służb mundurowych nie uzależniają prawa do odprawy z powodu zakończenia służby od tego, czy na dzień zakończenia funkcjonariusz ma inne zatrudnienie/źródło zarobkowania. Choć ucywilniony funkcjonariusz ma zapewnione zatrudnienie, to jego sytuacja prawna ulega zmianie. I jest to zmiana niekorzystna.

Funkcjonariusz ucywilniony, podobnie jak ten, którego stosunek służbowy wygasł wobec nieotrzymania albo nieprzyjęcia propozycji zatrudnienia, nie tylko nie może (choć kontynuuje aktywność zawodową w Krajowej Administracji Skarbowej) korzystać ze szczególnej ochrony stosunku służby (art. 179-181 ustawy o KAS), ale i dostępu do ścieżki awansowej (art. 197 ustawy o KAS), szczególnej ochrony prawnej (art. 210 ustawy o KAS), dodatkowego urlopu wypoczynkowego (art. 216 ust. 4 ustawy o KAS), płatnego urlopu zdrowotnego (art. 217 ustawy o KAS), wyróżnień (art. 219 ustawy o KAS), dodatków do uposażenia (art. 226 ustawy o KAS), nagród (art. 241-242 ustawy o KAS) i innych uprawnień związanych ze stosunkiem służby, a, o ile nie osiągnął jeszcze odpowiedniego stażu w służbie, z systemu zaopatrzenia emerytalnego służb mundurowych. W przypadku późniejszej reorganizacji czy likwidacji jednostki organizacyjnej nie otrzyma on też odprawy na podstawie art. 250 ustawy o KAS, a odprawę, o której mowa w art. 8 ustawy z dnia 13 marca 2013 r. o szczególnych zasadach rozwiązywania z pracownikami stosunków pracy z przyczyn niedotyczących pracowników (t.j. Dz.U. 2018. 1969), której maksymalna wysokość odpowiada nie sześciomiesięcznym, a trzymiesięcznym zarobkom. Wszystko powyższe przemawia za przyznaniem powódkom prawa do odprawy.

Prawo do odprawy pieniężnej powódki nabyły z dniem przekształcenia się ich stosunku służbowego w stosunek pracy, I. M. z dniem 5 czerwca 2017 r. i a I. S. 1 czerwca 2017 r.

W piśmie podsumowującym stanowisko w sprawie po skierowaniu sprawy do wyrokowania na posiedzeniu niejawnym i określeniu stronom terminu na zajęcie ostatecznych stanowisk, pełnomocnik pozwanego, choć nie wyraził tego wprost, zdaje się podnosić zarzut przedawnienia w sprawie. Nie jest on zasadny. Zgodnie z art. 252 ustawy o KAS roszczenia z tytułu prawa do uposażenia i innych świadczeń oraz należności pieniężnych ulegają przedawnieniu z upływem 3 lat od dnia, w którym roszczenie stało się wymagalne. Bieg przedawnienia roszczenia z tytułu prawa do uposażenia i innych świadczeń oraz należności pieniężnych przerywa każda czynność przed kierownikiem jednostki organizacyjnej, podjęta bezpośrednio w celu dochodzenia lub ustalenia albo zaspokojenia roszczenia bądź uznanie roszczenia. Kierownik jednostki organizacyjnej może nie uwzględnić terminu przedawnienia, jeżeli opóźnienie w dochodzeniu roszczenia jest usprawiedliwione wyjątkowymi okolicznościami. W przypadku zwłoki w wypłacie uposażenia, innych świadczeń oraz należności pieniężnych funkcjonariuszowi przysługują odsetki ustawowe za opóźnienie od dnia, w którym uposażenie, inne świadczenie lub należność pieniężna stały się wymagalne. Przerwanie biegu przedawnienia przez wskazaną czynność oznacza, że trzyletni okres przedawnienia rozpoczyna bieg na nowo. W świetle art. 252 ustawy o KAS roszczenie o zapłatę odprawy ulegałoby przedawnieniu z dniem 1 czerwca i analogicznie

6 czerwca 2020 r. Powódki wystąpiły do kierownika (...) pismem z 7 czerwca 2019 r., doręczonym 10 czerwca 2019 r. o wypłatę należnych im odpraw przerywając tym samym bieg przedawnienia. W konsekwencji, należało udzielić ich żądaniom ochrony prawnej. Brak wskazania w wezwaniu do zapłaty kwoty żądanej odprawy nie może być przeszkodą w uznaniu tej czynności za „podjętą bezpośrednio w celu dochodzenia lub ustalenia albo zaspokojenia roszczenia” skoro intencja powódek wynikająca z tego wezwania była jasna i wyartykułowana w treści wezwania – „wypłata odpraw za zwolnienie ze służby funkcjonariuszy w związku z reorganizacją jednostki organizacyjnej Krajowej Administracji Skarbowej”, a samo wezwanie zawierało dodatkowo uzasadnienie z powołaniem się na konkretne przepisy.

Pozwany podnosił, iż powódka I. S. od 1 lipca 2020 r. powróciła do (...) (...), ponieważ jej stosunek pracy przekształcił się w stosunek służby stałej w tej Służbie. Nie miało to znaczenia dla uznania jej powództwa za zasadne. Podstawa do odprawy miała związek z wygaśnięciem stosunku służby. Przesłanki do jej wypłaty ziściły się. Powrót powódki do służby po 3 latach nie może prowadzić do pozbawienia jej zatem prawa do odprawy, tym bardziej, że okres ten miał dla niej istotne konsekwencje. M.in. wydłużył się jej staż pracy przed nabyciem uprawnień emerytalnych, obniżyła się podstawa przysługującej emerytury, utraciła ona urlop dodatkowy.

Wysokość odprawy pozostawała poza sporem i nie budziła wątpliwości na tle wysokości uposażenia powódek i stażu ich służby (z wliczeniem wcześniejszego zatrudnienia pracowniczego). W myśl art. 163 ustawy o służbie celnej (stosowanym w związku ze stosowanym odpowiednio art. 170 ust. 1, 3 i 4 Przepisów wprowadzających ustawę o Krajowej Administracji Skarbowej), funkcjonariuszowi zwolnionemu ze służby w związku z przejściem na emeryturę lub rentę z tytułu niezdolności do pracy przysługuje jednorazowa odprawa w wysokości trzymiesięcznego uposażenia. Odprawa ulega zwiększeniu o 20% miesięcznego uposażenia za każdy pełny rok pełnienia służby ponad 5 lat nieprzerwanej służby, nie więcej niż do wysokości sześciomiesięcznego uposażenia. Odprawa należna I. M. liczona wedle przedstawionych zasad opiewała na kwotę 36.673,14 zł (6 x 6.112,19 zł), natomiast odprawa, do której prawo nabyła I. S. 33.730,02 zł (6 x 5621,67 zł). Takie też kwoty, objęte żądaniem pozwu, Sąd zasądził na rzecz powódek, odpowiednio w punkcie I i II wyroku.

Uwzględnieniu podlegało też żądanie odsetek. Prawo do odsetek w przypadku zwłoki w wypłacie uposażenia lub innych świadczeń należnych funkcjonariuszowi przewiduje art. 165 ust. 4 tej ustawy o Służbie Celnej. Odsetki te przysługują od dnia wymagalności świadczenia. Prawo do odprawy wynika z przepisów wskazanej ustawy, a w związku z tym, przy uwzględnieniu charakteru tego świadczenia, winno być ono wypłacone bez wzywania do zapłaty w dniu ziszczenia się wszystkich przesłanek warunkujących jego przyznanie tj. w dniu utraty statusu funkcjonariusza. W konsekwencji, o żądaniu odsetkowym orzeczono zgodnie z żądaniem pozwu. Za chybiony należało uznać pogląd prezentowany przez stronę pozwaną, która podnosiła, że wymagalność roszczeń o odprawę ma miejsce od dnia doręczenia pozwanemu odpisu pozwu w sprawie, gdyż prawo do spornych odpraw wywodzone jest z niektórych spośród judykatów Sądu Najwyższego, pomimo regulacji prawnej jej przyznającej w drodze analogii służącej wypełnieniu luki w prawie. W ocenie Sądu wymagalność roszczeń o odprawę istnieje od momentu ustania stosunku służby i prawo to służy na podstawie przepisów analizowanych we wcześniejszej części uzasadnienia, której to analizy tutejszy Sąd dokonywał w podobny sposób, zasądzając odprawy w innych sprawach jeszcze przed wydaniem jakiegokolwiek orzeczenia w tym przedmiocie przez Sąd Najwyższy. Właściwa analiza tych przepisów była możliwa do dokonania także przez pozwanego, co skutkowałaby wypłatą spornych odpraw zaraz po ustaniu stosunków służby powódek.

O kosztach procesu orzeczono w oparciu o przepis art. 98 § 1 k.p.c. zgodnie z którym strona przegrywająca proces obowiązana jest zwrócić przeciwnikowi na jego żądanie koszty niezbędne do celowego dochodzenia praw i celowej obrony. Każda z powódek uiściła opłatę od pozwu – I. M. 1.834 zł, zaś I. S. 1.687 zł jako równowartość 5 % wartości przedmiotu sporu i równowartość tej opłaty winien jej zwrócić pozwany. Powódki były zastępowane przez zawodowego pełnomocnika. Zwrotowi podlegały zatem także koszty zastępstwa procesowego. Ich wysokość ustalono w oparciu o § 2 pkt 5 Rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 22 października 2015 r. w sprawie opłat za czynności adwokatów (Dz.U.2023.1964) na kwotę 3.600 zł. W konsekwencji tytułem zwrotu kosztów procesu na rzecz I. M. zasądzano 5.434 zł, a na rzecz I. S. 5.287 zł. O żądaniu odsetkowym od kosztów procesu orzeczono w myśl art.

98 § 1¹ k.p.c., zgodnie z którym od kwoty zasądzonej tytułem zwrotu kosztów procesu należą się odsetki w wysokości odsetek ustawowych za opóźnienie za czas od uprawomocnienia się orzeczenia, którym je zasądzone do dnia zapłaty.

Mając na uwadze powyższe ustalenia i rozważania orzeczono jak w sentencji.

ZARZĄDZENIE

1. (...);

2. (...);

3. (...).

1.07.2024 r.